

Arbeidsloysi.

Setningurinn um myntin, ið hefur dupulta »reverse«, tæð síður, ræður í flestum av lívins víðurskiptum. Tey sokallaðu samfelagsins framstígr eru einki undantak. Flestum er óivað kunnugt kollvellingina, maskinurnar høvdu víðvíkjandi arbeidsviðurskiptunum hjá handverk- arum, vevarum og hjá arbeidar- unum í síni heild. Maskinurnar avrika meiri og gera vorurnar í mongum forom óðrari, enn tær áður fingast, táð tær vóru gjørdar at kalla einans við mannafrátt — eitt framstígr vilja flestu halda. Men ein hópur av sjálvbjargnum handverk- arum, vevarum og øðrum arbeidarum varð tveittur út í arbeidsloysi — eitt sárt og tungt afturstígr, so sátt sum lívins størsta uppgáva má vera at veita fólki arbeíði, arbeíði fyrri hús og heim, fæði og klæði.

Maskinurnar, teknikkurin, og voruframløslan hava ongandi í mannaættarsogini verið so frammalaga sum nú. Manna- kynstrið evnir tað ótrúliga — og ovurfløð er av øllum. Men ongandi hava arbeidsloysi og hin harav fylgjandi: neyð, svongd og vesaldómur o. s. fr. trøgt hina stóru fjøldina sum nú á dogum — ein tungur og dapur skuggi, sum fylgir við teim teknisku framstígrum.

Hesin skuggi skyldast kortini ikki sjálvum teknikkunum, sum í sær sjálvum er góður og kundi verið mannaættin til signing og mikið góða. Hann hevur gjørt mannaættina búna til ólika luttari enn áður í gomlum dogum at framløða alt tað, ið menniskjunum torvar til mæta, klædna og á annan hátt. Men hesin myrki og kúgandi skuggi av framstígrinum skyldast einans tí rangvørgu samfelags- skipanini, hinum maktgirnda og vinningssjálka kapitalistand- anum.

So brátt ein upplíning — eitt framstígr — er gjørd, eru virkisharrarnir, kapitalistarnir, skjóttir at kapra sær hana til at spara arbeidskraft og gera framløsluna av vorunum skjóttari, luttari og rúgvismiklari enn áður. Hin sparda arbeidskraftin og ótta framløslan skal so í tilsvandandi muni okja kapitalin, ríkið og hjá virkishørunum.

Hetta rokniestykki teirra kap- talistanna ella teirra, ið handla í fólafetum og anda kapitalist- anna, tykist víðhvørt, særliga til at byrja við, at geva úrslit eftir teirra vónum. Men sum áður her í blaðnum nortið við, hevur tað sín hervuliga bakbrest, ið hevur borið mannaættina út í ófari, svølt, neyð og vesaldóm. Tí, tá ið hin stóra fjøldin er tveitt út í arbeidsloysi, hvør skal so keypa ta mikklu framløslu av teim ymsu vorum? Arbeids- loysið hevur útamað hin fjøl- menta arbeidaraflokkin, so hann, hóast hann av sonnum hevur brúk fyrri meginpartinum av framløsluni, ikki er forir at keypa og brúka sjávt hitt alra neyðturvuligasta og kvaðna minni nakað har út yvir. Og hin múgvandi flokkurin, ið er, táð alt kemur saman um, hin nógv tann minsti parturin, kann ikki meir enn eia seg mettan, klæða seg »fípp toppu«, sum maðurin segði, og útgera seg við øllum tí, ið oyru, eygu og hjarta ynskja — og so oyðsla sum lyndið annars er til. Tað munar og ríður bert lítið á allari teirri ovur mikli framløslu, hvat ið hesin í forhold til menniskjaheildina liti flokkurin

kemur áleiðs at nýta og frøða við.

Vóru tær mongu teknisku upplíningarnar nýttar til fram- leiðslu við tí í hyggju at veita ikki bert nokrum fáum ríkiðomi, men øllum menniskjum nóg mikið til matna, klædna og annað, ið torvar í lívinum, vóru tær einans til gagns og framstígr av sonnum og vildu borið mannaættina móti málinum at gera korini rámlig, góð og lívilig hjá øllum her á foldum. Men so leingi sum hin stuttstygda og fávitskuta sjálvgóðskan, ego- isman, ræður og valdar samfel- aginum, verður eingin vend og brøytting í — tvørturímóti: Jái fleiri teknisk framstígr, tess minni brúk fyrri arbeidskraft og tess størri hópur av arbeidsleysum, svøltandi og líðandi menniskjum. Her afturat kemur, at hópur av góðum upplíningum verður nýttur í djevulsins tenastu sum til kríggj og mannaoyðan.

Fávitskut! Já, ein av sonnum fávitskut »egoisma« at tveita hin stóru hópin av menniskju- num út í arbeidsloysi, neyð og dapraða vónbrot — og so sjálvi liva sum á einum brúðandi havi, sum í eini vending kann bróta og sturta sjávt hin máttmikla oman í dýpið fyrri aldri at koma upp undan aftur. Og tað er ikki bert hetta »ótilfredsa« manna- havið, ið er at óttast hjá tí máttmikla og múgvandi. Hans- ara egna snara, ið liggur í, at hann kóðnar inni í sínari fram- leiðslu, sum hann vegna fjøld- arinnar vesaldóm ikki sleppur av við, goymir ikki minni vanda í sær.

Hvør kann nokta, at tað er soleiðis stalt, sum her nortið við og flutt fram?

Og hvør kann av sonnum og við góðari samvitsku verja og bera í botuflaka fyrri hesa ka- pitalistandans samfelagsskipan?

Hitt persónliga »initialívið« og tess vinningsrættur má til fyrri at fáa framløsluna í hægstu hædd, svára verjararnir av teirri núverandi samfelagsskipan.

Men hvat batar at hópa up- plíning uppá upplíning, ið hjálpir menniskjunum at pressa alt tað, náttúran og verðaldar- klótan í heild tikið kann geva av sær, hvat batar — sum tað verður tikið til — at svinja í yvirfløð og so kortini doyggja á ormindahúsi.

Tað er ikki trot uppá fram- leiðslu, »produktión«, ið skortar. Hon er ivaleys. Men tað, ið skortar, er at skipa so fyrri í samfelagnum, at hitt tekniska framstígr og hin mikla fram- leiðsla av foldarinnar fruknum og góðum kann finna sínar brúkarar, »avtakarar«, sum tað verður sagt á brotnum máli. Tí má hin núverandi samfelags- skipan avtakast og ein betri og víðskygdari setast í hennara stað. Heimsins størstu andsheljar hava ígjøgnum árhrundaðir sæð hetta. Karl Marx, skaparin av socialismuni, sá tað, og hann hevur eina gløggest og greiðast víst vegin og leiðina til hesa betri og víðskygdari samfelags- skipan, ið er javnaðarstevna, socialismun. Hennara stríðs- og herrópr: »proletarar, tit ognar- leysu í øllum londum, fylkist og taktið tykkara rætte«, ljóðar nú kvøld og dyndandi um heimn.

Her í Foroyum torvar hetta herrópr í ikki minni muni. Her

má tí gella, so tað svarar aftur í homrunum:

Foroya arbeidarar og fiski- menn! takið tykkum saman, sekið eftir haldandi av pallinum, og setið Karl Marx's frælsi, javnað og bróðurskap í háseti!
P. D.

Vitaspurningurin á Suðuroyar vestursíðu.

Tað eru av og á hendir stórir skaðar vestan fyrri á Suðuroynni. Skip eru farin við »mann og mús«, og bátar eru gingir burtur, hornvir sporleyst ultan okkurt rekaspæk, ið við sínum dapra máli hevur greitt frá endalýkt teirra, ið fíðir fóru út á morgni, men sum vóru verð- andi har úti í teirri koldu báru. Stundum er tað tó hent, sum nú seinast, táð hin enski trol- arin fíðir út fyrri Fámjin, at menn frá landi hava verið vitni til hin sára sorgarleik, ið er at siggja menn á bestu árum ber- jast móti havsins brúðandi bylgju á strandadum skipi og fara ein eftir annan í tað grumma havið — hvorva og aldri spyr- jast aftur. Kanska onkur tó kann reka upp á land sum lík og jarðast í fremmandari mold fjart frá sínum.

Allir menn, ið hava skil á sjóar- og útróðravíðurskiptunum við Suðuroynna, eru á einum máli um, at Suðuroyar vestur- síða liggur ov myrk, og at mangt farið tess vegna er burl- ungindi vestan fyrri oynda. Tað hevur tí verið mikið á máli manna millum um at fáa vestur- síðuna betri vítalýsta. At her av sonnum torvar at gera nakað bæði skjótt og brátt, er eyð- vitað. Tað hevur ikki bert ástað- isligan, men eisini internati- onalan týðning.

Vestanfyrri Suðuroynna er góð fiskileið. Hagar røva ikki bert Fámenningar og Hvalbingar, men allir, Suðuroyingar. Hjá eytanmonnum á oyndi eru vandaleiðir at sigla vestanfyrri aftur at landi. Her í Foroyum óttar hann tíðum ógvuliga knappliga, og táð langt er at røva og sigla, kann sjógvurin og veðrið vera vorðið óført, so tað ikki ultan lívfará kann komast um oyarendarnar. Ein- asta, ið skuldi verið at gjørt, var at sett upp vestanfyrri. Men sum nú er stalt, er tað hættis- ligt hjá ikki heilt staðkunnugum monnum í myrki at seta inná Hvalbiareiði ella inná Fámjin. Har liggja vandasker og boðar, ið menn kunna vera ein háls av, um ikki heint verður lagt inn. Henda umstöða forir vanliga víð sær, at útróðramenn eyctan av oyndi heldur vága at leggja á um oyarendan enn at vága at koma inn undir hitt myrka óreina landið vestanfyrri.

Tílik umstöða og kor okkara útróðramanna mega av sonnum sigast at vera hørð og hættislig.

Var ein »lokatur« víti (fýrur), ið menn kundu røð, siglt og lent eftir annaðhvørt á Hval- biareiði ella í Fámjin, var óivað meiri lagt til fyrri at fara vestur um — har er — sum sagt — av bestu fiskigrunnum — og víldi mong ólukkan verið spard.

Tað eru ikki bert forøysk for, ið troyta sjógvin vestanfyrri, men

eisini hópur av útlendskum fiski- forum (mest ensk) royna har. Vandin og fátin er ikki minni hjá hesum forum. Tað sýna tær trolarastrándingar, ið vit vita um — og hvør kann siga, um ikki fleiri eru sjólátnir, sum menn ikki hava verið varugir við. Á vestursíðuni er bert eitt íbygt pláss, og oyggin er long og órein at kalla á allari hesari síðuni.

Eisini liggur landið soleiðis, at flestu fiskifor, ið eru á ferð norðumfrá, t. d. frá Íslandi, leggja leiðina vestanfyrri. Einastu vitarnir, ið talan er um, sum kunna lýsa hesum langfarar- skipum, eru Akrabergsvitin og Mykjunesviti. Men hesir vit- arnir røkka ikki saman, sjávt ikki í klárasta veðri. Er tað óveður, stormur og kavarok, er tað út av lagi tvørligt hjá lang- fararskipunum at sigla framvið at kalla allari Suðuroyar vestur- síðu í myrki. Hertil kemur tann meinbogi, at ljósið frá Akrabergsvitanum, eftir hvat ið sjómenn siga, kastast villandi víðvíkjandi landkenningini.

Tað undrar mangan, at ein ljóð sum hitt stóra England, ið hevur so mangan av sjómenn- um sínum roynandi undir For- oyum, ikki langt síðani hevur tikið sær um reiggj fyrri at sam- ráðast við Danastjórn um at fáa víðavíðurskiptini bót á hesum nevndu leiðum. Okkum kunn- gutt hevur einki ljóðað frá Eng- lendingum um hetta týðingar- mikla mál.

Stutt aftaná seinastu trolara- óluku við Fámjin skrivaðu undirritaði og harra Ellender Ellendersen, fiskimaður í Fámjin, til marinuministerið um hetta her umrødda vítamál, og greiddu víti so gjølla sum gjørligt frá víðurskiptunum, bæði víðvíkj- andi siglingsvandanum hjá út- róðramonnum eins og hjá teim stórra langfararskipum og víð- víkjandi, hvat ið vit eins og flestu staðkonir menn halda vera neyðturvuligt at gera.

Okkara uppskot var, at ein víti varð settur á Suðuroyar vestursíðu, ein víti, ið kundi lýsa útróðrabátum eins og lang- fararskipunum.

Fyri stultum er svar komið frá marinuministeriinum, ið heldur, at tað torvar at fáa ein lokalan víta við Fámjin. Men peningumstöðurnar eru rætt nú ikki rúmar, og má tí víta- málið stæda til peningavíður- skiftini gerast betri.

Men ministerið meinar aftur ímóti, eftir upplýsingum frá tess í hesum máli verandi álitis- monnum hiðani — atlandi »in- spektiónin« — at teir vitir, ið eru til at lýsa langfararskipum, mega atlast at vera nóg sterkir og góðir. Í hvussu er, heldur ministerið, at tað kann ikki vera talan um at seta ein stórra víta við Fámjin, ið kann lýsa langfararskipum. Tað kann tó kanska hugsast um at seta vítan aðrasteið á oyndi.

Marinuministerið stóð er sjálvandi tikið eftir samráðan við og »innherattingum« frá tess í málinum »konu« álitis- monnum hiðani. Men tað má sigast at vera ilt at skilja, at nakar »konu« kann »innbe- rætta«, at víðurskiptini eru »til- fríðstíllandi« á siglingsleiðini vestanfyrri Suðuroynni. Í hvør- jum falli eru tað nevan nógvir

Suðuroyingar og aðrir staðkendir um hesa leið, ið geva teim so- kallaðu »konu« á vítavíðurskipt- unum rætt og víðhald.

Tær nógvu ólukkur og hin mikli fátin, ið framvegis lúrir í ódnarstormi og niðu á sjómans- leiðum framvið teirri vítaleysu vestursíðu á Suðuroynni eru av teirri náttúru og tala við einum tilfúkum álvara og kraft, at tað má svara aftur hjá hvørjum rættthugsandi manni, ið er greiður yvir, hvussu landið liggur:

Tað má skjótast møguligt verða hjálpt og rættað uppá tey ólagaligu og faramiklu sigl- ingsvíðurskiptini vestan fyrri her á oyndi.

P. D.

Afturhaldið, sambandið og sjálvstýrið — og hin arbeidsleysi flokkurin.

Ílla forst arbeidsloysisstundings- lógin!

Táð vit arbeidarar frættu, at lógin um »Arbejdsanvisning og Arbejdsforsikring« var komin inná ting til »úttalilis«, kendu vit okkum fegnar, tí vit vónaðu, at landsins álitismenn, okkara heiðraðu lógingsmenn, ið sjálv- andi allir eru vitandi um, hvussu ræðuligt arbeidsloysi er í Foroyum, fóru at taka undir av heitum lunga fyrri at fáa hesa fráliku socialu lóg galdandi í Foroyum. At fáa hesa lóg setta í gildi her, var ikki torført, tí í lógarinnar síðsta paragrafi stendur, at hon kann gerast galdandi í Foroyum við »kon- gelig Anordning«. Hon nýttist alto ikki at fara ígjøgnum fólka- tingið og landstingið.

Men stórt var okkara vónbrot, táð vit í hesum blaði løsu, at teir báðir stóru flokkarnir vildu ikki so mikið sum seta fram uppskot, »men forbeholdt sig at motivere sin Stilling i Lagtings- salen«.

Javnaðarmenninir báðir settu tó fram uppskot, eitt uppskot, sum okkum dámda sera væl, tí tað tók eisini fiskararnar við — fiskararnir í Danmørk eru nev- niliga ikki undir hesi lógin. Men víðurskiptini hjá teim eru ólík fiskivíðurskiptunum her hjá okkum.

Her eru fiskarnir reinir arbeidarar og heimamenn um heystið og veturin, 4–5 mánaðarnar, meðan fiskimenn- inir í Danmørk driva meiri javnan fiskiskap heila árið ígjøgnum. — Men so hjartalæyst og lógið tað ljóðar, stlemmaðu sambandsmenninir og sjálvstýr- ismenninir uppskot javnaðar- manna niður. Arbeidararnir og fiskimenninir máttu ikki fáa loyvi til at fáa arbeidsstundning frá státi og kommunum, hóast teir løtu stórsta partin av tí samlaða arbeidsloysisstundning- inum sjálvi! Hesir flokkar, ið so hardhønt og hjartalæyst so- leiðis tóku eina kærkomna hjálp til sjálvhjálp frá Foroya fiski- monnum og arbeidarunum, hesir báðir flokkarnir, sam- bandið og sjálvstýrið, smæðast tó ikki at koma fram at biðja teir somu arbeidarar og fiski- menn, ið teir ultan onk og aftran vístu burtur við teirra lívskrovum á tingi, um stemmur til fólkatingsvalið! Men vónandi skilir fjøldin, arbeidararnir og fiskararnir, sínar menn — og tá fáa sambandið og sjálvstýrið ikki nógvir stemmur hin 12. desember í ár.

Sjálvstýrið og sambandið kann bókla lýsismál arbeidaranna niður. Men arbeidismaðurin og fiskimaðurin gevast ikki.